

דבר ישיבת קדש ל' סיון תש"ד 19/ג

סליבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהוקיימה ביום ד', י"ד במדרג' תשי"ד - 17.2.54 בעת 08.45.

השתתפו: א. אונג - היו"ד
ב. מזביה
ג. בר-יחודה
ד. בר-רב-חמי
ה. חררי
ו. ורהפטיג
ז. רובין
ח. קליבוב
ט. שרון

בעדרו: ע. טסף
ע. מיכילוב
י. בדר
ש. הלל
ב. חביבי
י. כסה
ש. לורנץ
ע. טימן
ס. סנה
ס. קטיס
י. שפירא
ר. שרי
ב. תבורי

פוזמנים: פ. רוזן - סר המשפטים
ח. כהן - היועץ המשפטי
ג. ידין - המשנה ליועץ המשפטי

סדר-היום: חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט (הוראות מעבר).

מני פותח את הישיבה.

היו"ר ס. אונג:

חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט (הוראות מעבר).

סעיף 3(א).

ז. ורהפטיג: מני מציע לנסח את הסעיף כך: "בית-המשפט העליון ידון בשלושה שופטים; אולם רשמי שופט אחד לתת בו על תנאי". את כל יתר הדברים האמורים בסעיף זה מני מציע למחוק.

מ"מ ביטל בית-המשפט העליון את הוראת העדיף שהיקת פרט (3). מני מציע למחוק את ההוראה המאפשרת דן-יחיד בנוגע להחלטות ביניים וערעורים על החלטות ביניים, מפני שמלה הן החלטות וערעורים על תיקים הנסמכים בדיון של הרכב אחד. ואם כי נשאל בית-המשפט העליון אתר לנו כי לא היו מקרים כאלה למעשה, הרי להלכה אפשרי ערעור על החלטת ביניים שניתנה על-ידי שלושה שופטים, כשבית-המשפט המחוזי

ד.ט.

ועדת החוקה, חוק המשפט
17.2.54
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר).

ז. ורהפטיג:

יושב כמינסטנציה לערעורים על פסק-דין של בית-משפט השלום. ברור כי עלינו להתנגד להחלטות שופט אחד, גם אם הוא שופט בית-המשפט העליון, יוכל לבטל החלטה של שלושה שופטים.

נשארו עוד שני מקרים: בקשה להחלטת ביניים בענין הברון על-ידי שופט אחד וערעור על החלטה ביניים. בכל מקרה כזה, כשבית-המשפט יושב כמינסטנציה לערעורים, דווקא שלא יהיה זה נכון אם נמסור את הדבר לשופט אחד. לא יהיה זה נכון גם מבחינה עקרונית וגם מפני שאם יושב שופט אחד כמינסטנציה לערעורים, זה מקטין את הפרסטיג' של בית-המשפט.

מינבי רוצה להוסיף על מה שנאמר בנוגע לפרט (2), הדין בערעור על החלטה מדמיניסטרטיבית. קודם כל, החלטה כזאת ניתנת על-ידי הרכב של שלושה, ומטילא ברור כי בערעור על החלטה כזאת צריכים לשבת שלושה שופטים.

המקרה היחיד שבו אני יכול להסכים שיטב דן-יחיד הוא כמסדובר בהקשרת לצווי-ביניים ולצווי-על-תנאי. בענין זה אני מסכים להצעת מ"מ נשיא בית-המשפט העליון להבחין בין הסכמה לתת צו-על-תנאי ובין סירוב לתת. אני מסכים כי שופט אחד יוכל לתת צו-על-תנאי, מפני שזה מקצר את הפרוצדורה ואין זו החלטה מספיקת אלא החלטה פרלימנארית בלבד, ממחר שבירור עצם הענין יובא לפני שלושה שופטים. אבל כמסדובר בסירוב לתת צו-על-תנאי, כלומר, בחסימת הדרך המשפטית, מינבי מסכים למסור את הדבר לשופט אחד ואני מציע כי במקרה כזה צריך יהיה להעביר את הענין להרכב של שלושה שופטים.

הקטבתי להרצאתו של מ"מ נשיא בית-המשפט העליון, ולא שוכנעתי בצורך שבחוק זה. כל הענין מינו כה חשוב, ומינבי יודע מה הוא יתן לנו. ואם מיבוד הזמן בה כתוצאה מדיון שבין שלושה שופטים, הרי אם יש צורך בדיון כזה, כדאי מיבוד הזמן. אם יש לסטור על הרכב של שלושה שופטים בכל מערכת בתי-המשפט שלנו, על אחת כמה וכמה יש לסטור על כך בבית-המשפט העליון.

י. הררי:

אני מבקש שנקבל את דבריו של מ"מ נשיא בית-המשפט העליון רק כדברים שנאמרו על סמך בסיון של אדם העובד יום ונפגש יום יום בענינים אלה; אבל לא ביותר מזה. ספס כמו שהרשות המחוקקת אינה מתערבת בפסקי-דין של בית-המשפט העליון, שהוא הרשות השופטת, כך גם הרשות השופטת אינה צריכה להתערב בעניני הרשות המחוקקת. לדעתי יכול היה מ"מ נשיא בית-המשפט העליון להסתפק בהערות כלליות ולא לעבור על כל סעיפי החוק ומה להודיע לנו כי לא ינהג לפי סעיף 3(א)(3) גם אם מנחנו נקבל אותו.

אני מציע שיהיה ברור כי בית-המשפט ידון בשלושה שופטים, ולא ביותר, בכל המקרים פרט למקרים בהם החוק מספור דיון בפני דן-יחיד.

אני תוסך בפרטים (1), (2), (3)

כפי שהם מנוסחים כאן.

אשר לפרט (4), מינבי מבין את חבר הכנסת ורהפטיג. אם הוא עומד על הרכב של שלושה שופטים, הוא צריך להיות עקבי. קודם כל צריך לקבוע אם הישיבה הראשונה חשובה יותר או פחות או שווה באסיבותה לישיבה השנייה. לדעתי: ברוב המקרים הישיבה השנייה יותר חשובה. ואם מנחנו דוגלים במוסד של שלושה שופטים, אין כל סיבה שלא לקבוע הרכב של שלושה שופטים גם בישיבה הראשונה וגם בישיבה השנייה.

רט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

17.2.54

חוק לתיקון פקודת התי-המשפט
(הוראות מעבר).

י. הררי : הייתי מסכים להצעה שנופס יחיד יוכל לתת צו-על-תנאי, אך במקרה של טירוב יעבירו את הענין להרכב של שלושה שופטים. אבל אין זה כה טרוא. את הענין יועבר תחילה לנופס יחיד, והוא ירצה לסרב, כשהוא יעביר את הענין לשלושה שופטים כבר יהיה ברור לשלושת השופטים שהם החליט לסרב, ושהם יושבים, בעצם, בערעור על החלטתו, והוא אי-אפשר להגיד כי השופטים יגשו לענין ללא דעה קדומה. דבר זה מעמיד את מגיש הבקשה במצב יותר גרוע. על-כן מוטב היה להעביר את הענין מלכתחילה לשלושה שופטים, והם הם יטאנו לנכון לתת צו-על-תנאי, הם יוכלו לתמו מפילו מבלי לקיים ישיבה. את הענין הוא כזה שנופס אחד יכול היה לתת את הצו-על-תנאי, זה מפילא לא יגזול זמן; והוא לאו, מפילא היה הענין מועבר לשלושה שופטים. אינני רואה כל תועלת באפלייה שמציעים כגון בין ישיבה למטובה לשניה, בגד הפרוצדורה הזאת ישנו רק הניסוק שהובא על-ידי מ"ס נשיא בית-המשפט העליון, המוסר שכאשר יושבים שלושה שופטים הדבר גוזל יותר זמן. אין צורך לשלושת השופטים ישבו. אפשר להעביר את התיק לשלושתם, והם כולם יסכימו, לא יהיה צורך בישיבה כדי לתת את הצו-על-תנאי.

ח. כהן: אני רוצה להביע את דעתי האיטית, לא הרשמית.

הצעת השופטים שנופס-יחיד יוכל לתת צו-על-תנאי אבל לא יוכל לסרב לחתו הובאה לפני הממשלה, והממשלה החליטה שלא לקבלה.

אחרי ששמעתי את דברי חבר הכנסת הררי, ברמה לי שצודקת הטענה כי אם יש ברירה בין הושבת דן יחיד במקרים מסוימים והושבת הרכב של שלושה במקרים אחרים, מוטב להוסיב שלושה שופטים בכל מקרה.

בעצם, אין רע בכך שעל החלטה של שופט יחיד, מפילו בטלה מוקדם של בג"צ, תהיה זכות ערעור לבית-דין של שלושה. להיפך, יתכן שזה טוב. אבל העובדה שבמקרים של בג"צ זוהי אינסטנציה יחידה בעביל הממשלה, שניתן בגדה צו-על-תנאי, או בטביל מל סרבו לתת לו צו-על-תנאי, זוהי שאלה רצינית מאוד. והם בית-המשפט לא יפתור את הבעיה הזאת על-ידי יודיקטורה - ואבל מבטא להכילא לכך - כי אז יצטרך בית-המשפט לקיים לפתור את הבעיה על-ידי חוק. אבל מתכוון לאפשרות לערער על החלטה שניתנה על-ידי הרכב מסויים של בית-המשפט העליון, על-ידי הרכבת הרכב יותר גדול, של חמישה שופטים. אני מתכוון להצע במקרה המסויים שבקד מליזו מציע הרכבת הרכב של חמישה שופטים, שהשופט שנתן את פסק-הדין הרמטון יהיה גם הוא אחד מהשופטים בהרכב החדש, כי אני מתכוון לבטול לכבד אותו.

הייתה מסתפק במעיף זה בפרטים (1), (2) ו-(3).

ד. בר-רב-המלי: האם חבר הכנסת ורהפטיג היה מסכים להשאיר את המעיף כפי שהוא מנוסח כגון, בתנאי שבערעור על החלטת שניתנו על-ידי שלושה ישבו שלושה שופטים?

מר הממשלה פ. רונן: מבלי חולק הפעם על דעתו של היועץ המשפטי בענין בג"צים התייעתי בזמנו לא רק עם מ"ס נשיא בית-המשפט העליון כי גם עם כל השופטים. דעת כל השופטים היתה עברית לאפשר גתינת צו-על-תנאי על-ידי שופט יחיד, אבל במקרה של טירוב יהיה צורך להעביר את הענין לשלושה שופטים. לפי ההצעה שהצענו יוכל שופט יחיד גם לתת וגם לסרב לתת צו-על-תנאי, וזאת בעקבות דיונים שהיו בממשלה. אבל אני צריך לאמר כי דעתי לא היתה כל כך נוחה מהחלטה זו של הממשלה. אני מסדי מוכן לחזור להצעה, אשר כפי שאני

ועדת החוקה, חוק המוסדות
17.2.54
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר).

סר המוסדות ס. רוזן:

סומע בתוכה כמון על-ידי סר מולטון, שמופס אחד יתן צו-על-תנאי,
וטלושה יטרבו לתתו.

לאחר הכנסת הררי מני צריך לאמר
שיש לגשת לשאלה הזאת בגישה יותר מעשית. בדרך כלל יהיה מיון
פלכתחילה על-ידי הרשם, שהוא עממו שופט שלום ראשי. ורק אחרי
התייעצות עם בסיס בית-המוסדות העליון יוחלט אם להעביר ענין מסויים
לשופט יחיד או לשלושה שופטים. רק במקרה שלאחר המיון ולאחר העברת
ענין לשופט יחיד יהלים מותו שופט שלם לתת צו-על-תנאי, הענין
יועבר לשלושה שופטים. חבר הכנסת הררי מוסיף כי במקרה כזה תהיה
לשופטים דעה קדומה. אם במסד כלל שמונתו שופט צריך להיות גם בהרכב
של שלושה שיורכב, וגם אם יהיה במותו הרכב, הרי שני השופטים האחרים
יסקלו את הדבר. המקרה הזה יחייב צדד ביותר. למעשה, כאשר
עו"ד יכנס לבית-המוסדות ויגובה שוטטבים שלושה שופטים בדיון על
בקשה לצו-על-תנאי, הוא יבין כי תשקפת סכנה של סירוב לתת את הצו,
ומינני רותה כל אפשרות לתיקון עונול בדרך זו.

התקיימתו סטענתו של חבר הכנסת
ורהפטיג בנוגע לערעוריה על החלטות בו פסקי-דין של ועדות ערעור.
לפי מה שכתוב בחוק יכול לקרות כי בערעור על החלטות אלה ישב
שופט יחיד. ויתכן מאוד שגור המוסדות ורהפטיג צדק בטענתו בענין זה.

היו"ר ס. מובא:

קדמה לי שבכוונה הטענה האוסרת שאין
לסגור לשופט יחיד הכרעה על החלטה

של שלושה שופטים.

בנימא לי שיש קושי מסויים במיון
בקטות לצו-על-תנאי על-ידי הרשם, מידות הדבר שהרשם כמילוי טחליט
אם יש לסרב או שיש לתת צו על-תנאי.

בנימא לי שאריך להשמיר את פרטים
(1) ו-(2) עם התיקון שהוצע, ולדבר על פרט (3), גם אחרי הודעת
ס"ס בסיס בית-המוסדות העליון יחייב לא ישתמש במפשרות הזאת, כי לא
כדאי להעמיד את בית-המוסדות העליון במסיון הזה.

ז. ורהפטיג:

יש לנו כלל במוסדות העברי, והוא כלל
מכון המוד: "אין בית-דין טבטל
דברי בית-דין אחר עד שיהיה בידי טבטל האחר ובמסיון". בדרך שבית-הדין
העליון גדול שבית-דין אחר בהכנסת, אבל צריך שיהיה גדול ממנו גם
במנין.

בנימא סכנן להסכים להצעת חבר
הכנסת הררי לפחות את פרט (4). אבל אם הצעה זאת לא תתקבל, מני
מציע באופן טבטל לחתום בית-המוסדות ידון בשלושה שופטים; מולט
בסקריים דאופיין יוכל גם שופט אחר לתת צו-על-תנאי. אין מקום לטענתו
של חבר הכנסת הררי, שגם שופט יחיד ייתן צו-על-תנאי, פירוט
הדבר שהוא החליט שאריך לסרב לתת צו על-תנאי, יכול להיות שהשופט ספקפק
אם יש לתת את הצו, ולכן מעביר את הענין לארכב של שלושה.

ד. בר-רב-המלי:

אני מציע להשמיר את פרט (1)
בנוסח המוצע.

אני מציע להוסיף לפרטים (2) ו-(3)
תנאי שבסקריים טבטל צדדית קדומה ייטבו שלושה שופטים, יטבו גם בערעור
שלושה שופטים.

בפרט (4) מני מקבל את ההצעה שיוכל
לסבת מופט יחיד רק במקרה של סתן צו-על-תנאי.

ועדת החוקה, חוק המשפט
17.2.54
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר).

א. כהן:

הצעתו של חבר הכנסת ורהפטיג להגביל את המפשרות של סתן צו-על תבואי על-ידי שופט יחיד במקרים דחופים, בדמיית לי. גם השופט מולטן עמד על הצורך במפשרות הזאת לא בגלל האסכון בזמנם של השופטים אלא בגלל חשיבות הדבר במקרים דחופים. המושג "מקרים דחופים" מוזכר בתקנות בתי-המשפט, ומבואר יכולים להכניסו לחוק זה מבלי שיהיה בכך פגם משפטי.

אשר לפרט (3), השופט מולטן

עמד למו דוקא על החלטות הבאות מבופים של שלושה שופטים; הוא הזכיר את הפקדה של רשם החברות וכו'. החלטות בענין זה בנות אמנם סדן יחיד, אבל הבעיות הן ספורד סטובכות, ונטיובנו פלמד שדוקא בענינים אלה יש לקבוע הרכב של שלושה שופטים. לא הייתי סבדל בענין זה בין ערעורים על החלטות של גופים שיטבו בהם שלושה שופטים, ובין ערעורים על החלטות של דן-יחיד. עד כמה שאני זוכר יש ערעור ישר לבית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק למי פקודת המתעסקים ברפואה, על החלטה של מנהל שירותי הבריאות. כן יש ערעור כגון זה על החלטת המועצה המשפטית, שהיא גוף הרבה יותר רחב מהרכב של שלושה. בכל המקרים האלה מוטב שיטבו שלושה שופטים. אחרים הדברים לבני סעיף-קטן (ג), הדין בבית-המשפט המחוזי.

אני מוכן לקבל סכל הערעורים הבאים בפני בית-המשפט העליון ישמעל בפני הרכב של שלושה שופטים.

מותח הדברים אמורים גם לגבי ערעורים על החלטות ביניים. ערעורים כאלה באים פבית-המשפט המחוזי, או סדן-יחיד או מהרכב של שלושה. לדעתי אין כדמי להבחין בענין זה בין ערעור הבא סדן יחיד למן ערעור הבא מהרכב של שלושה שופטים. אם כי ברוב המקרים הערעור בא סדן יחיד ולא מהרכב של שלושה, הרי עמא העובדה סדן-יחיד נתן דעות לערער על החלטת כינים שלו, פירושה שהעוררה שאלה ספספית סטובכות, ויש הצדקה לסטור את ההכרעה בענין לשלושה שופטים.

הייתי פגיע לוועדה לקבל את הנוסח הבא: "בית-המשפט העליון ידון בשלושה שופטים. מולח רשמי שופט אחד לדון על החלטות בינים וצווי בינים, זכן רשמי שופט אחד במקרים דחופים לתת צו-על-תבואי".

א. רובין:

אני ססכית להצעת היועץ המשפטי. ברצוני להזכיר את טי-הבהירות

צווי-בינים והחלטות בינים,

א. כהן:

מעמ"י שהשופט מולטן היטר את דברי בישיבה קודמת, שאיבו יכול להתעורר ספק בענין זה, אני מוכן לחוקק זאת ולכתוב במקום שני המושגים: "בקשת בינים".

י. הררי:

לא ברור סה יהיה הדין אם שופט יחיד יטרב לתת צו במקרים דחופים.

היו"ר ס. אונג:

זה ברור. שופט יחיד יוכל לקבוע רק אם העגין דחוף או לאו, אך לא יוכל לסרב לתת צו-על-תבואי. אם הפקדה דחוף, הוא יוכל לתת את הצו. אם הוא לא יתן את הצו, אין פירוש הדבר שהוא מוטב שיש לסרב לתתו, אלא שהוא מוטב שאין הפקדה דחוף.

ז. ורהפטיג:

שלכל אחד משלושה הסופטים תהיה דעה בנפרדת, ולא יוכלו להגיע לרוב. במקרה כזה יש הכרח להרכיב את ההרכב. יכול להיות גם מקרה שאפטר להגיע לדעה של הרוב, אבל כל אחד מהסופטים מגיע לעמדתו מנימוקים אחרים. גם במקרה כזה ראוי להרכיב את ההרכב, בעיקר כשפסקי-הדין מטמשים תקדימים, ותקדימים מחייבים. דוקא בגלל שיטת התקדימים, שאני לא כל כך מסבא אותה, חשובה המסורת של הרחבת ההרכב. עלינו לזכור: יש לנו גם תקדימים מתקופת המנדט.

ח. כהן:

הרחבת ההרכב על-פני בקשת אחד הצדדים, זה על כל מניין מיננו קריטריון

או בייקטיבי.

ד. בר-רב-המלי:

הקריטריון הראשון, על פי החלטת בית-הדין היושב, מתקבל על הדעת.

י. הררי:

צריך לקבוע באלו מקרים יכול בית-הדין להחליט על כך.

ז. ורהפטיג:

בכל מקרה שימצא לבכונן.

ח. רובין:

נקודת-המוצא צריכה להיות שהרכבים של בית-המשפט צריכים להיות במספר קבוע, על-פני החוק. מטעם מהמספר הקבוע יכולה להיות רק במקרים יוצאים מן הכלל. צריך להסתדל עד כמה שאפשר להוציא את קביעת הטקדים היוצאים-מן-הכלל הגולה מסיקול דעתם החופשי של הסופטים, של נשיא בית-המשפט העליון או של הצדדים.

מקרה אחד שלגביו צריך לסטות מהעיקרון של שלושה סופטים הוא המקרה שיש רצון לסטות מההלכה של בית-המשפט העליון. במקרה זה אני מוכן להסכים לצירוף של מפילו מרבעה סופטים נוספים. לדעתי, אין צורך במקרה כזה לטמוע את הצדדים מחדש. (י. הררי: מי יקבע את מי יצרפו להרכב?) זה ייקבע לפי הסדרים הקבועים בבית-המשפט העליון.

מחוץ למקרה הזה, לדעתי, אינו יכול להיות מקרה של הרחבת ההרכב במסע המשפט.

היו"ר ס. ארנא:

מה במקרה שעמד עליו חבר הכנסת ורהפטיג, שהסופטים מינם יכולים להגיע לסיכוח?

להגיע לסיכוח?

ח. רובין:

חובה על הסופטים להגיע לסיכוח.

מינני מכיר במסורות של הרחבת ההרכב למחר התחלת המשפט, פרט למסורות שצינתי.

אשר לצירוף סופטים לפני התחלת המשפט, זה, לדעתי, מפארי בשני מקרים. א) במקרה שבני הצדדים גם יחד דורשים זאת, חובה להרכיב את ההרכב; ב) במקרה שבני בית-המשפט העליון מחליט על כך, יש רשות להרכיב את ההרכב.

ז. ורהפטיג:

שלכל אחד משלושה הסופטים תהיה דעה בירדה, ולא יוכלו להגיע לרוב.
במקרה כזה יש הכרח להרכיב את ההרכב. יכול להיות גם מקרה שאפשר
להגיע לדעה של הרוב, אבל כל אחד מהסופטים מגיע לעמדתו טניטוקים
אחרים. גם במקרה כזה רצוי להרכיב את ההרכב, בעיקר כשפסקי-הדין
טמטיים תקדימים, ותקדימים מחייבים. דוקא בגלל שיטת התקדימים, שאני
לא כל כך משבט אותה, חשובה המשמרות של הרחבת ההרכב. עלינו לזכור
יש לנו גם תקדימים מתקופת המנדט.

ח. כהן:

הרחבת ההרכב על-פי בקשת אחד הצדדים,
זה על כל פנים איננו קריטריון

או בייקטיבי.

ד. בר-רב-המי:

הקריטריון הראשון, על פי החלטת
בית-הדין היושב, מתקבל על הדעת.

י. הררי:

צריך לקבוע באלו מקרים יכול בית-הדין
להחליט על כך.

ז. ורהפטיג:

בכל מקרה שיטטט לבכון.

ח. רובין:

בקודת-הסוצצ צריכה להיות שהרכבים
של בית-המשפט צריכים להיות במספר
קבוע, על-פי החוק. סטייה מהמספר הקבוע יכולה להיות רק במקרים
יוצאים מן הכלל. צריך להשתדל עד כמה שאפשר להוציא את קביעת המקרים
היוצאים-מן-הכלל תולה משיקול דעתו הוופטי של הסופטים, של בטיט
בית-המשפט העליון או של הצדדים.

מקרה אחד שלגביו צריך לסטות מהעיקרון
של שלושה סופטים הוא המקרה שיש רצון לסטות מההלכה של בית-המשפט
העליון. במקרה זה אני מוכן להסכים לצירוף של מפילו מרבעה סופטים
נוספים. לדעתי, אין צורך במקרה כזה לטמוע את הצדדים מחדט.
(י. הררי: מי יקבע את מי יצרפו להרכב?) זה יקבע לפי הסדרים
הקבועים בבית-המשפט העליון.

מחוץ למקרה הזה, לדעתי, אינו
יכול להיות מקרה של הרחבת ההרכב במטצע המשפט.

היו"ר מ. ארנס:

מה במקרה שעתד עליו חבר הכנסת
ורהפטיג, שהסופטים אינם יכולים

להגיע לטיכום?

ח. רובין:

חובה על הסופטים להגיע לטיכום.

אינני סכיר במפטרות של הרחבת ההרכב
למחר התחלת המשפט, פרט לאפטרות שצינת.

אמר לצירוף סופטים לפני התחלת המשפט,
זה, לדעתי, אפשרי בשני מקרים. (א) במקרה שבני הצדדים גם יחד דורשים
זאת, חובה להרכיב את ההרכב; (ב) במקרה שבטיט בית-המשפט העליון מחליט
על כך, יש רשות להרכיב את ההרכב.

לט.

ועדת הוראה, חוק ומשפט
17.2.54
חוק לתיקון תקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר).

מפ פעם לא יקרה שבני הצדדים יחד
יבקשו הרחבת ההרכב.

טר המשפטים פ. רונן:

מה דעתו של חבר הכנסת רובין
על הצעת, שבית-הדין עצמו יוכל

ז. ורהפטיג:

להחליט על הרחבת ההרכב.

מינבי מסכים לזה.

ח. רובין:

אני מתנגד בכל תוקף להצעתו של חבר
הכנסת רובין לאפשר צירוף שופטים

ח. כהן:

במשפט המשפט עם בית-המשפט רוצה לסטות מהלכה קודמת. וזאת שבני
טעמים: הטעם האחד הוא שלא יתכן שמיזוה בית-משפט במיזוה מקרה שהוא
ידון בבלי לשטוע את הצדדים. לפי הצעת חבר הכנסת רובין יתכן שלפחות
שבנים שבין אמישה שופטים ידונו ויחליטו על העבין בבלי שהיתה להם
הזדמנות לשטוע את טענותיהם של הצדדים. דבר אחר הוא עם בית-המשפט
מצדף שופטים ונותן לצדדים הזדמנות להשמיע את טענותיהם מחדש, אלא
שהצדדים מותרים על זכותם זאת. הטעם השני הוא יותר עיוני, אך
לא פחות חשוב: עדין מינה קיימת בישראל הלכה שבית-המשפט העליון אינו
יכול לבטל החלטה קודמת של בית-המשפט העליון. וכל עוד בית-המשפט
העליון לא החליט על כך במפורש, מינבי מוכן לקבל זאת כהלכה למטה
מסיני. אמנם בית הלורדים באנגליה קטור לפסקי-הדין שלו. אבל בית-
המשפט העליון בישראל עדין לא החליט שהוא קטור לפסקי-הדין שלו.
הוא רק פסק שמינבו קטור לפסקי-הדין של בית-המשפט המנדטורי. יתכן
שיבוא יום ובית-משפט של שלושה יחליט שהוא בן-חורין לסטות ממה
סקבע בית-משפט של שלושה לפניו. אם בית-המשפט יקבע שהוא קטור
להחלטות קודמות של בית-המשפט, כי אז הייתי מצדד בהוראה בחוק
הנוסרת שיט צורך בהרכב יותר גדול כדי לערער על החלטות קודמות של
בית-המשפט העליון. לא יתכן שבענינים בנדונים בפני בית-
הדין הגבוה לצדק תהיה רק דרגה אחת של דיון, ובעצמים חשובים
המתבררים בפני בית-המשפט המחוזי יהיו רק שתי דרגות. מפילן
במסלכת הירדן הקיטו אחרי בית-המשפט העליון בית-משפט בקסציה.
אבל כרגע אין לנו צורך בהוראה כזאת, כי בית-המשפט העליון עדין
לא החליט שמי-אפשר לבטל החלטה של הרכב קודם. היום, אם אין
בתי-המשפט לוקחים לעצמם את הזכות הזאת, הרי זה יותר בגלל גישה
סקטית ממטר בגלל גישה טשפטית.

למעשה עוד לא היתה סטיה מהלכה
שנקבעה על-ידי בית-המשפט העליון

טר המשפטים פ. רונן:

להרחיב את ההרכב. מבלי

אבל עדין לא פסקו הלכה מפורשת
בענין זה.

ח. כהן:

לפני שבוע קרה ששלושה שופטים
היו מחולקים בדעותיהם. לכל אחד מהם היתה דעה נחרת. הם לא יכלו
להגיע לסיכום. הסיכום היה דחית הבקשה, אבל מסיבות וטנימוקים שונים.
החובה הטוטלת על בית-המשפט להגיע לסיכום חלה רק על השורה
התחתונה של פסק-הדין, אבל מינה חלה על הנימוקים. ולגבי השורה
התחתונה אין קושי גדול, בדרך כלל. עוד לא קרה שמיזוה שהוא בית-
משפט נסתר בתיקו. אבל אין זה מטייע רצון עם בית-המשפט מגיע
לסיכום מנימוקים טובים, באופן שמי-אפשר למצות הלכה מפסק-דינו.
במקרים כאלו צריך לתת לבשים בית-המשפט העליון אפשרות לצרף
שופטים נוספים. אם מצרפיה שופטים נוספים, הכוונה היא שהשופטים
המצורפים ישמעו את טענותיהם של הצדדים. כל שיטת השיפוט שלנו

ועדת החוקה, חוק המשפט
17.2.54
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר)

ד.ט.

ח. כהן:

בנויה על כך שבין בית-דין פוסק בלא בחרי המיעוט בעלי הסמכה. הייתי מציע לפסוק את הסמכות הזאת דוק לבטיית בית-המשפט העליון. שמעתי את דברי מ"ט בטיית בית-המשפט העליון בענין זה, ואמר כי למעשה אין זו בלא כתובת, ובטיית בית-המשפט העליון אינו משתמש בסמכות הזאת בלא לאתר התיעבות לא רק עם השופטים היושבים בדין בלא עם כל השופטים. הרבה תפקידים הפוטלים היום על בטיית בית-המשפט העליון, מבוצעים, למעשה, על-ידי חבר שופטי בית-המשפט העליון.

אשר להצעה לקבוע מסמדות. כטובן, אפשר לכתוב כי בטיית בית-המשפט העליון יהיה רשמי לקבוע הרכב יותר גדול בענין המתעוררת בו שאלה בעלת חשיבות חוקרת מיוחדת או שיט בה בעיה מסובכת במיוחד או שיט בה חידוש. לדעתי לא נוסיף על ידי כך ולא כלום. אלה הם השיקולים שביצעו את בטיית בית-המשפט העליון להרחיב את ההרכב, ומסילא מבחננו סוסריט לו את הסמכות לעשות זאת.

אינני מציע להוסיף כי בטיית בית-המשפט העליון יהיה חייב להרחיב את ההרכב על-פי בקשה מפורטת של שני הצדדים. אם הבקשה תהיה מפורטת, גם אם היא באה מצד אחד בלבד, בטיית בית-המשפט העליון יכול להיענות לה. אבל אין לחייב אותו לעשות זאת.

ז. ורהמטיג: מיל פונה אל הנשיא? האם אתה מציע להטמיר את הדבר הזה פתוח?

ח. כהן: אני מציע להטמיר זאת פתוח. אני רוצה שתישמר בידי הממשלה, בלי הסכמת הצד שכנגד, לנסות לשכנע את בטיית בית-המשפט העליון בצורך להרחיב את ההרכב בענין מסויים. בטיית בית-המשפט העליון יוכל להחליט על כך מבלי לשאול כלל את הצד השני.

ח. רובין: פירוט הדבר כי בטיית בית-המשפט העליון כבר מביע עמדה לגופו של ענין, על-פי פניית אחד הצדדים.

ח. כהן: אין זה בכונן. אין בזה קביעת עמדה לגופה של הדבר. אני לוקח את ענין המשטרות בה מפני שזוהי דוגמה מקטגוריה של מקרה בולט. השאלה המתעוררת היא אם גוף המחוקק יכול לחוקק גם חוקים מקטגוריה-טריטוריאליים, המחייבים אנשים שונים ומצאית בדרך. בשאלה זו פסק בית-משפט בהרכב של שלושה מה שפסק. השאלה הזאת נוגעת לשורטי בעיות החקיקה לא רק בישראל בלא בכלל, וגם לדעת בטיית בית-המשפט העליון ראוי שהיא תבוא עוד פעם לבירור, ביחוד מאחר שקיימת טענה שהחלטת בית-המשפט בענין זה היתה מוטעית. גם במקרה של המשפט בגד בטיית המדינה התעוררה בעיה של סמכות בית-המשפט העליון בענין הבחון לסמכות פרלמנטרית, ומבלי להביע דעה לגבי תוצאת הבירור, היה ברור כי צריך לדון על השאלה הזאת בהרכב רחב ורפרזנטטיבי ביותר. בטיית בית-המשפט העליון מחליט על כך מבלי להחליט על גוף הענין, בלא לפי שייב הבעיות המתעוררות.

אני מציע להטמיר את הנוסח כפי שהוא מוצע כהן.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
17.2.54
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט
(הוראות מעבר).

י. בר-יהודה:

אני מקבל את הערת היועץ המשפטי שמוסר
כי אינו יכול לסתת הרכב של שופטים
בקביעת מסק-הדין, מבלי שגורו הרכב ישב ושטע את טענות הצדדים, בכל
מקרה שהפרוצדורה הנהוגה מחייבת שמיעת הצדדים.

אני מקבל גם שאין מנחנו צריכים להחליט
כדבר המחליב את בית-המשפט העליון, דבר שבית-המשפט העליון לא החליט
עליו, שהרכב אחד אינו יכול לבטל החלטה של הרכב אחר, כשיושבים אותו
מספר של שופטים.

אני מציע לקבוע ככלל שבכל משפט ישבו
שלושה שופטים. מלא שבטריה מסויימת של המשפט יוכלו השופטים לפנות
לנשיא בית-המשפט העליון בבקשה שיצרף אליהם שופטים נוספים, והוא
צריך לתת לצדדים מידע את טענותיהם מן ההתחלה.

י. הררי:

האם לדעתך יכולים שלושת השופטים
לפנות בבקשה כזאת גם לפני התחלת

המשפט?

י. בר-יהודה:

כן. אני מוסר את הדבר לשלושת השופטים
הדניים בענין ולא לנשיא בית-המשפט
העליון, מפני שהשופטים הדניים בענין יחליטו על כך לפי הדין
שיתקיים בבית-המשפט. אם השופטים המטפלים בענין מחליטים שגורבת הענין
וטיב הענין מחייבים הרחבת מספר השופטים, יוכלו לפנות לנשיא בית-
המשפט העליון בענין זה. דומני שזהו הדבר הנותן מופי טובי קטיבי
להרחבת הרכב השופטים.

סר המשפטים פ. רוזן:

אני רוצה להצטרף לכל מה שנאמר בסוגיה
זאת על-ידי היועץ המשפטי. לדעתי הוועדה
יכולה לקבל בענין זה את הנוסח המוצע. אין צורך בקביעת הגבלות
והוראות מפורטות. אפשר לסמוך בענין זה על השכל-הישר ועל הגינותם
של השופטים. ההגיון מחייב שאת השופטים הדניים בענין יפנו לנשיא
בית-המשפט העליון בענין זה, הוא ירחיב את ההרכב. אני מבין שצריך
לדקדק בכל הנוגע לדיסקרציה של האקזקוטיבה, אבל כשמדובר בשופטים,
אפשר להשאיר את הדבר לזיקול דעתם.

אני מקבל כהנחה הנובעת מהשכל-הישר

ומהפרקטיקה שלנו, שבית-המשפט העליון לא יסטה מהלכה של בית-המשפט
העליון מבלי להרחיב את ההרכב. אני מתכוון לסטייה במתכוון, כי לעתים
יכול לקרות שבית-המשפט יסטה מבלי לדעת שסטה. אילו הנחתה כי בית-
המשפט ינהג בתומן אחר, הייתי מסכים להוראה מפורשת בענין זה.

החוק הגרמני בענין זה - וגם היום הנג

נראה לי יותר טוב - קובע כי כל בית-משפט יכול לסטות מפסק-דין של
בית-המשפט העליון, ורק בית-המשפט העליון אינו יכול לסטות מפסקי-דין
שביתנו על-ידו. זה מוסר שנותנים דוקא לבית-המשפט המחוזי ולבית-
משפט השלום חופש להביע דעה הסוטה או נוגדת את דעת בית-המשפט
העליון. דבר זה ממסר חידוש החוק, ועלול להביע את בית-המשפט
העליון לסטות מהחלטתו הקודמת, כמובן, על-ידי הרחבת ההרכב. אבל
אינני רוצה כל צורך להכניס רוחה מפורשת לחוק בענין זה.

היו"ר ס. אונג:

נסכח בישיבה הבאה.